

УДК 316

О.А. ХОМЕРІКІ

ЕКОНОМІЗМ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ТА “ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ” – ЗАКОНОМІРНА НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ СОЦІАЛЬНА НЕБЕЗПЕКА

Сучасні університети поєднують у собі три абсолютно різних компоненти – культуру, політику і ринок. Взаємовпливаючи один на одного, вони роблять вищу освіту одним із основних культуроформуєчих факторів сучасності, визначають новий вигляд університету, який складається під впливом внутрішніх і зовнішніх змін. У сучасних умовах потрібно, не забуваючи про вітчизняні освітні традиції, також активніше звертатися до світового, зокрема європейського досвіду у сфері модернізації системи освіти.

Ключові слова: академічний капіталізм, маркетингізація освіти, модернізація.

Актуальність теми. Останнім часом у виступах і наукових працях експертів і педагогів особливо часто звучить теза про необхідність модернізації національної вищої освіти – пропонується її осучаснення, розширення, підвищення якості дипломів, узгодження зі стандартами європейської освіти. Хоча відбуваються певні зміни в термінології (на початку 1990-х рр. найчастіше звучало слово “реформа”, а в наші дні – “модернізація”), незмінною залишається загальна мета керованих процесів у вищій освіті – досягти європейського й світового рівня українських дипломів. Однією з найбільш спірних інституційних змін у системі вищої освіти, привнесених глобалізацією, є “академічний капіталізм”.

Мета статті – проаналізувати проблему економізму у вищій школі.

Термін “академічний капіталізм”, запроваджений у науковий обіг Ш. Слотер і Л. Леслі у праці “Academic Capitalism: Politics, Policies, and the Entrepreneurial University” у 1997 р., означає зміну традиційної моделі університетської професійної діяльності під впливом глобалізації політичної економіки в кінці ХХ – напочатку ХХІ ст. Університети все більше функціонують як елементи ринкової структури. Ринок наполегливо проникає в академічні стіни, викликаючи такі явища, як приватизація, поділ витрат і тимчасова зайнятість, поставивши під загрозу гарантії права на працю, академічні свободи і місцеву культуру [12, с. 34]. Вузи змушені домагатися збільшення своїх доходів за рахунок комерційної діяльності, залучення приватних пожертвувань, укладання контрактів з фірмами на проведення досліджень і підготовку кадрів тощо.

Дослідники Гарвардського університету Дж. Енджелл і Е. Денджерфілда для позначення навчального закладу, головним пріоритетом для яко-

го виступає здобування грошей, запропонували використовувати термін “університет ринкового типу”, що певною мірою виступає розвитком ідей “академічного капіталізму” [13, с. 4].

Модель реформування вищої освіти, яка після розпаду СРСР була реалізована в Україні, можна справедливо назвати “міністерською”. У ній є дуже багато спільного з тим, що відбувалося в радянські часи, локалізація групи ініціаторів реформи (столиця, центральні адміністративні органи); відмова від громадського обговорення багатьох варіантів можливих дій і застосування кулуарно створеного проекту, який і пропонується “для обговорення” освітянам шляхом його розміщення в офіційних друкованих виданнях (“Освіта України”, “Освіта” тощо). Як і в СРСР, в Україні у додатку до урядового рішення “про реформи” можна знайти перелік державних інституцій із вказівками, що саме вони мають зробити. Все це ознаки саме “міністерської” моделі освітніх реформ, яка була значно поширена не лише в СРСР, а й у всіх централізованих державах в індустріальний період [4, с. 36].

Серед внутрішніх суперечностей і чинників впливу на модернізаційні процеси у вищій освіті вітчизняний дослідник П.В. Кряжев вказує на постійний конфлікт між наміром університетів зміцнити свою автономію і бажанням вищих керівних структур якщо й не посилити залежність ВНЗ від цих структур, то принаймні отримати більше коштів на роботу інспекторату та інших місць зайнятості для багатьох осіб. Наслідком цього часто є існування розбіжностей між урядовими деклараціями про “демократичні засади діяльності системи вищої освіти й громадсько-державне управління і забезпечення якості” та збільшенням кількості контрольних інстанцій, перевірок та інших засобів відволікання частини персоналу ВНЗ від виконання статутних функцій тощо [4, с. 37].

Серед важливих для модернізації сектора вищої освіти чинників потрібно вказати проблему фінансового й матеріального забезпечення в умовах стагнації чи навіть скорочення бюджетів, коли на додачу суспільство вимагає навчати всю молодь і навчати обов’язково якісно. Прихильники соціального захисту і профспілки вимагають підвищення заробітної плати професорсько-викладацького складу ВНЗ, а студенти, зі свого боку, – розширення своїх привілеїв – безкоштовного проїзду, дешевих гуртожитків і їдалень, високих стипендій тощо.

У складних фінансових умовах, як це було в Україні в середині 1990-х рр., завжди і в усіх країнах для збереження спроможності системи вищої освіти виконувати свої функції доводилося відмовлятися від принципу безкоштовності й приймати закони, які б так чи інакше давали можливість залучати кошти студентів, використовувати платне навчання за рахунок довгострокових банківських кредитів чи подібні до вказаних інші заходи.

Одночасно вітчизняні тенденції модернізації мають і свої особливості. На відміну від Заходу, сучасний розвиток вітчизняної вищої школи від-

бувається на загальному тлі соціально-економічних, політичних і соціокультурних трансформацій всього українського суспільства, що ставить його модернізацію в біфуркаційні точки змін усієї світової системи вищої освіти. Більшість досліджень української системи освіти сфокусовано якраз навколо проблем, пов'язаних із внутрішніми політичними, соціально-економічними та соціокультурними процесами [4, с. 37]. Така ситуація суперечить всім сучасним процесам розвитку вищої освіти, коли жодну національну систему освіти, на думку І.В. Налетової, практично неможливо проаналізувати без відриву від загальносвітових проблем [9, с. 94].

Тому потрібно зважати на зовнішні чинники, зокрема глобалізаційні та інтеграційні впливи. Глобалізацію у спрощеному вигляді сприймають як формування світового простору вільної торгівлі і майже вільного руху не лише товарів, а й кваліфікованої робочої сили. Інтеграція відрізняється лише тим, що об'єднані різноманітні простори – політичні, освітні, економічні чи культурні – утворюються на більш локальних теренах одного континенту чи його частини. Прикладом може слугувати сучасний Європейський Союз. В обох випадках на початковій стадії об'єднання країни-учасники більше переймалися політичними й економічними питаннями, а в освіті задовольнялися деклараціями про позитивні наміри, обміном інформацією про власні системи освіти й фінансуванням тих програм, що орієнтувалися на стажування з метою вивчення мов [4, с. 37]. Лише на сьогодні інтеграція зумовила той факт, що у сфері освіти виникла потреба певного узгодження систем вищої освіти для полегшення руху кваліфікованої робочої сили і залучення до себе студентів бажаних профілів і з необхідними здібностями. Одним із елементів подібного освітнього об'єднання став Болонський процес як феномен добровільного приєднання держав до положень Болонської декларації 1999 р., яка закликає до уніфікації структури дипломів із вищої освіти і побудови єдиного європейського простору вищої освіти.

Аналізуючи основні зовнішні чинники впливу на модернізаційні процеси у вищій освіті, слід виділити також такі позиції: науково-технологічний прогрес, скорочення державних витрат на вищу освіту й пов'язані з цим умови фінансового і матеріального забезпечення, зміна ринків праці, процеси демократизації, “маркетизації” вищої освіти, сукупна дія світових конвенцій із прав людини й захисту дітей, розвитку та підтримки толерантності, національного самовизначення і самоповаги. Особливу увагу слід звернути на перехід до високих технологій – ці технології є суттєво неklasичними і немеханічними й передбачають формування нової (нелінійної та синергетичної) філософії розвитку. Значно стримує процес модернізації вищої освіти явище її “маркетизації”. Слід зазначити, що країни Західної Європи виважено ставляться до “маркетизації” і не поспішають перетворювати державну вищу освіту у приватну, вважаючи припустимою не комерціалізацію вищої освіти, а її більш активну участь у виконанні завдань виробництва та замовлень різноманітних роботодавців. Реалізуючи модер-

нізаційні процеси, слід особливу увагу звертати на європейський досвід, зокрема впровадження Болонського процесу.

На сучасному етапі результат реформування системи освіти не повною мірою задовольнив очікування як споживачів освітніх послуг, так і всіх інших зацікавлених сторін. Соціальна напруженість у суспільстві, вичерпаність значною мірою адаптаційних можливостей населення до різноманітних реформ, фінансова криза, дестабілізація у всій соціальній сфері виступають фоном, підсилюють негативне ставлення громадян до змін. Процесу реалізації реформ завадила відсутність розроблених організаційно-економічних механізмів, адекватних змістовним змінам. Це особливо виявилось із загостренням економічної і бюджетної кризи, яка позначилась на всій соціальній сфері, зокрема й на освіті. Однак ці процеси потрібно продовжувати, оскільки тільки їх повна і системна реалізація дасть змогу вітчизняній системі освіти відповідати високим міжнародним стандартам.

Однак звернемось до найбільш спірних інституційних змін у системах вищої освіти, привнесених глобалізацією, однією з яких є “академічний капіталізм”. Так, сучасні університети перетворюються в економічно неоднорідні організації, у яких відділи поділяються на багаті та бідні, а викладачі – на суперзірок і нижчий клас. Прихильники подібної організаційної схеми можуть навести довгий перелік доказів на користь стирання кордонів між університетами та ринком.

Подальше збільшення ринкової орієнтації університетів породжує абсолютно нову культуру дослідження, яка зміщує традиційні академічні цінності та “етос науки”, сформульований ще Р.К. Мертоном. Універсалізм підмінюється вирішенням проблем у рамках локального контексту; спільність перетворюється на мультидисциплінарність; безкорисність трансформується в суміш комерційних, політичних і соціальних інтересів; організований скептицизм – у прагнення до конкуренції; індивідуальність поступається місцем роботи в команді. Питання співвідношення традиційних академічних цінностей і сучасної постакадемічної культури в сучасних дослідженнях академічного капіталізму вирішують по-різному. Дж. Зіман вважає, що нова постакадемічна культура повністю замінює традиційні способи університетських досліджень, стверджуючи, що традиційні фундаментальні, дисциплінарні академічні дослідження поступаються місцем зовні фінансованим, проблемно орієнтованим трансдисциплінарним науково-дослідним розробкам [15, с. 307]. Виходячи з цих положень, при вступі у відносини академічного капіталізму виникає радикальна відмінність між традиційною і новою моделлю виробництва знань. П. Скотт також вважає, що тенденції академічного капіталізму містять не тільки пріоритети фундаментальних, але й прикладних досліджень, створивши абсолютно нові провідні цінності університетів [14, с. 110]. У зв'язку з цим внутрішнє розмаїття університетської культури, дисциплінарні відмінності, місця університету як центру розвитку “чистого знання” поступаються своїм місцем цінностям, моралі, звичаям академічного капіталізму, зміни-

вши при цьому соціокультурне середовище університету, зробивши його більш гомогенним і вузьким.

Ш. Слотер і Л. Леслі демонструють більш ліберальний підхід до питань співвідношення традиційних і нових цінностей університетської культури дослідження. Вони вважають, що на процеси адаптації до академічного капіталізму дуже впливають дисциплінарні відмінності. Деякі дисципліни (найчастіше технічні, природничо-наукові) більш близькі до ринку й виробляють продукт (знання), який може бути швидко проданий з метою отримання миттєвих вигод. Тому комерціалізація освіти зумовлює перерозподіл ресурсів на користь стратегічних дисциплін. У свою чергу, скорочується викладання педагогічних, соціальних і гуманітарних наук, у рамках яких напрями наукових досліджень досить далекі від ринкових відносин, мають труднощі в комерціалізації своєї діяльності, у виявленні клієнтів, що замовляють і оплачують наукові дослідження [12, с. 289; 16, с. 308–309].

З іншого боку, коли в сучасному бізнесі говорять про необхідність формування в університетах навичок менеджменту, таких як критичне мислення, прийняття рішень, оцінювання інформації, робота в команді, дисципліна, технічна компетенція, то це не відповідає потребам нової організаційної культури. Результати останніх досліджень свідчать про те, що найкраще оволодіти цими навичками можна при вивченні гуманітарних наук [16, с. 308]. Тому університети мають бути готові запропонувати додаткові консультативні послуги та безперервну освіту замість спеціалізованого навчання, надмірно жорсткого й у багатьох випадках такого, що не відповідає потребам завтрашнього дня.

Згідно з цим, академічний капіталізм не може бути просто механічним процесом, що автоматично проникає в усі галузі вищої освіти. Прагнення адаптуватися до існуючих реалій економічного ринкового детермінізму в сучасному глобальному світі по-різному виявляється в різних академічних середовищах, сприяє виникненню безлічі правил цієї адаптації, забезпечуючи тим самим необхідну різноманітність в університетських дослідженнях. “Академічний капіталізм” не випадково виник у рамках американської макрорегіональної традиції вищої освіти. Як показав аналіз розвитку університетів США, розвиток приватної вищої освіти, ринкових тенденцій тут відбувався паралельно з пріоритетністю розвитку емпіричного знання над теоретичним. Відсутність аналогічних традицій в європейській освіті породжує і множинне неприйняття капіталістичних тенденцій на рівні академічного простору [9, с. 94].

Зростання шкіл бізнесу сьогодні спостерігається і в європейських університетах. За даними британського дослідника Б. Кларка, який проаналізував шляхи й способи інституційно-організаційних змін п’яти європейських університетів (англійського, голландського, шотландського, шведського і фінляндського), у період останніх двох десятиліть ХХ ст. підприємницькі програми в основному реалізовувалися в університетах Північної Європи, хоча в країнах Центральної і Південної Європи й існували окремі

курси з підприємництва. Наприклад, у Нідерландах з 441 тис. студентів у кінці 1990-х рр. 85 тис. (кожен п'ятий) навчалися на бізнес-факультетах [13, с. 281–282].

Оскільки європейські університети не мали досвіду розвитку шкіл бізнесу при університетах, перед ними постали проблеми методологічного опису стратегій формування підприємницького “духу”. Створення нових інфраструктур та освітніх програм вимагає від університету великих організаційних, фізичних і творчих зусиль.

Визнаючи, що підприємництву можна до певної міри навчити і навчитися, європейці задаються питанням про те, які моделі і підходи до навчання можна використовувати у навчальному процесі. Викладання такого динамічного предмета, як “Підприємництво” та здійснення підприємницької стратегії всього університету тягне за собою складні проблеми. Навчальні програми мають охоплювати специфічні предмети, зокрема, такі як методика ведення переговорів, планування часу, управління процесом, креативні технології. Важливою складовою має стати підприємницький менеджмент і на рівні викладання, і на рівні управління університету [9, с. 37].

У сучасних дослідженнях існують протилежні точки зору на те, чи може освіта виступати у вигляді послуги. Представники філософії, культурології говорять про вищу освіту як про цілком соціальний феномен, маючи на увазі всю сукупність виконуваних ним функцій, тому вона не може виступати предметом “купівлі-продажу”, а між студентом і вищим навчальним закладом складаються освітні відносини [1–4; 7]. Представники соціально-економічного знання вважають, що освітня послуга реалізує одну функцію – трансляцію знань [5; 6].

Освітні послуги – це послуги, що надаються вузом як їх виробником і продавцем одночасно. Сюди входить створення умов з отримання необхідного для цієї спеціалізації мінімуму знань і вмінь, організація навчального процесу й отримання відповідного документа. Перетворення освітніх послуг у товар створює передумови формування ринку освітніх послуг.

У загальному вигляді ринок освітніх послуг – сфера обігу або система економічних відносин з приводу купівлі-продажу таких послуг. Із самого поняття випливає, що це ринок не матеріально-речових цінностей, а послуг, виробництво яких виходить на перший план у сучасній культурі. Пропоновані освітні послуги являють собою систему знань, вмінь, навичок, інформації, які використовуються з метою задоволення різноманітних освітніх потреб особистості, суспільства й держави. Освітня послуга – це не матеріальна, а соціальна цінність, що й визначає її особливості.

Поява феномену освітніх послуг зумовила необхідність перебудови всієї роботи університету, створивши умови для виникнення в його стінах організації. Використовуючи організаційну структуру управління в університеті, необхідно мати на увазі, що розвиток університету й сьогодні відбувається завдяки різноманітності професорсько-викладацького складу, дослідної та громадської діяльності, різноманітних публікацій, а не завдя-

ки збільшенню доходів за рахунок виробничої діяльності або замовних, добре оплачуваних прикладних досліджень. Останні стали відповіддю на зміну економічної ситуації, скорочення державного фінансування вищої освіти в усьому світі і допомагають у сучасній соціокультурній ситуації зберегти традиційну культуротворчу місію університету [10, с. 54].

На думку І. Налетової, “для збереження університету як культурного інституту нового століття необхідно інтегрувати в його структурі два види цінностей – класичних і “академічного капіталізму” [10, с. 144]. Можливість співіснування традиційних та інноваційних цінностей в академічному культурному середовищі підкреслюється багатьма дослідниками (Б. Кларк, Ш. Слотер, Л. Леслі, Дж. Деланті, П. Скотт, О.-Х. Іоліокі). Вони відзначають, що у відповідь на зміни в суспільстві, культурі та знанні сучасний університет повинен знайти себе в новій соціально-політичній реальності, щоб гарантувати свою “конвертованість”, але при цьому не можна говорити про повну заміну традиційної університетської культури постакадемічною. Класичні цінності, інтелектуальний “дух” університету досі існують та виступають базою і вищої освіти в цілому, і університетських досліджень, підприємництва в стінах вищих навчальних закладів зокрема [10, с. 54].

Розглядаючи традиційні цінності й культуру університету як серце сучасної вищої освіти, ми повинні визнати, стверджує дослідниця, що нові цінності та розвиток принципів “академічного капіталізму” допомагають університетам адаптуватися до нових умов розвитку суспільства і культури, забезпечують роботу факультетів і кафедр, наукових центрів і лабораторій, професорсько-викладацького складу і студентів. Серед цінностей “академічного капіталізму” – важливість залучення нових фінансових джерел в університети, формування бренда для суспільства та фінансових фондів і корпорацій, гарної репутації серед них і на ринку праці та освіти, для чого необхідно створити величезну інфраструктуру як усередині університету, так і за його межами. При цьому важливу роль відіграє сама опора на традиційні, релевантні й на сьогодні цінності: свободу й автономію, репутацію серед колег, популярність у науковому співтоваристві, публікації у фундаментальних наукових журналах, інтелектуальний внесок у розвиток факультетів тощо [10, с. 54].

Збереження між традиційними й постакадемічними цінностями певного балансу вимагає багато додаткових сил і витрат з боку самих університетів. Багато дослідників бояться, що академічний капіталізм розвиватиметься все більше, залишаючи менше можливостей для розвитку академічних інтересів і духовності, внеску у функціонування громадянського суспільства, занять фундаментальними дослідженнями й публікаціями. У зв'язку з цим страхом виникає негативна реакція й опір “академічному капіталізму” та “університетові ринкового типу”, що пов'язано з ностальгією за “золотим” віком університету, коли професори й студенти мали можливість насолоджуватися свободою і робити свій внесок у традиційні академічні цінності.

У таких умовах “дослідницько-підприємницький університет”, що інтегрує культурні традиції європейської та американського вищої освіти, виступає одним із можливих рішень проблеми збереження балансу між університетом ринкового типу й кастовістю вищої освіти як культуроформуючого фактора. Він не є комерційною організацією, яка торгує освітніми послугами та результатами досліджень, а стає головним постачальником кваліфікованого людського капіталу, наукових, інноваційних, технологічних рішень, тим самим трансформує знання з елемента виключно духовного життя у феномен сучасного суспільства, джерела інновацій нової наукоємної економіки.

Висновки. Аналіз розвитку сучасної університетської освіти дає змогу зробити висновок про те, що університети зберігають свою класичну роль завдяки унікальним властивостям університетської культури – одночасно підтримувати інновації й адаптуватися до навколишнього середовища. Ці особливості університетської освіти дали йому можливість знайти оптимальні моделі взаємодії з державою, культурою та ринком, які трансформувалися під впливом сучасних тенденцій, у результаті чого кордони між ними виявилися розмитими й вони все частіше розглядаються як інтегрований феномен. У свою чергу, тенденції розвитку університету свідчать про його розвиток не лише як феномену духовного життя, але й як економічних і державних інституцій. Сучасні університети поєднують у собі три абсолютно різних компоненти – культуру, політику і ринок. Взаємовпливаючи один на одного, вони роблять вищу освіту одним із основних культуроформуючих факторів сучасності, визначають новий вигляд університету, який складається під впливом внутрішніх і зовнішніх змін. У сучасних умовах потрібно, не забуваючи про вітчизняні освітні традиції, також активніше звертатися до світового, зокрема європейського досвіду у сфері модернізації системи освіти. Проаналізувавши основні напрями модернізації вищої освіти в сучасній Україні, слід констатувати, що вони здійснюються в руслі основних напрямів Болонського процесу: обраний курс на масовий розвиток вищої освіти; співіснують університетський і неуніверситетський сектори; розвиваються тенденції децентралізації та регіоналізації, автономії університетів; в умовах формування ринкових відносин поряд з державною системою вищої освіти розвивається мережа комерційних вузів; скорочення бюджетного фінансування змушує навчальні заклади шукати додаткові джерела доходів і розвивати підприємницьку культуру; створена система атестації й акредитації закладів вищої освіти; розвиваються програми безперервного, дистанційного навчання. Таким чином, слід відзначити, що в процесах модернізації вітчизняної системи вищої освіти активно виявляються три напрями модернізації: диверсифікація та створення відкритого інформаційного простору вищої освіти; проведення заходів, спрямованих на підвищення системи якості і креативності вищої школи; тенденції інтернаціоналізації.

Список використаної літератури.

1. Долженко О.В. Социокультурные проблемы становления и развития высшего образования : автореф. дис. ... д-ра филос. наук / О.В. Довженко. – М. : МГУ, 1995. – 54 с.
2. Запесоцкий А.С. Образование: Философия, культурология, политика / А.С. Запесоцкий. – М. : Наука, 2003. – 456 с.
3. Ильинский И.М. Образовательная революция / И.М. Ильинский. – М. : Изд-во Моск. гуманит.-социальн. академии, 2002. – 592 с.
4. Кряжев П.В. Глобальні процеси і зміна умов для освітніх інновацій / П.В. Кряжев // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені М. Гоголя. Серія “Психолого-педагогічні науки”. – 2004. – № 1. – С. 34–38.
5. Лукашенко М.А. Высшее учебное заведение на рынке образовательных услуг: Актуальные проблемы управления / М.А. Лукашенко. – М. : Маркет ДС, 2003. – 358 с.
6. Менеджмент, маркетинг и экономика образования / под ред. А.П. Егоршина. – Н. Новгород : НИМБ, 2001. – 624 с.
7. Навроцький О.І. Деякі аспекти обґрунтування засад інноватики у вищій школі / О.І. Навроцький // Мультиверсум: Філософ. альманах. – 2004. – Вип. 43. – С. 183–190.
8. Навроцький О.І. Інноваційний шлях розвитку вищої школи України / О.І. Навроцький // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – Київ ; Запоріжжя ; Одеса. – 2000. – Вип. 9. – С. 107–113.
9. Налетова И.В. Региональный университет в глобальной среде / И.В. Налетова // Высшее образование в России. – 2004. – № 12. – С. 93–96.
10. Налетова И.В. Социология образования / И.В. Налетова. – Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 2002. – 154 с.
11. Наринский М.М. Европейская культурная традиция / М.М. Наринский, В.М. Карев // Культурология. XX век. Энциклопедия : в 2 т. – СПб., 1998. – Т. 2. – С. 194–199.
12. Brock-Utne B. The Global Forces Affecting the Education Sector Today – The Universities in Europe as an Example / Birgit Brock-Utne // Higher Education in Europe. – 2002. – XXVII. – № 3. – P. 283–299.
13. Schellekens A. Flexibility in the Higher Professional Education: A Survey in Business Administration Programmers in the Netherlands / A. Schellekens, F. Paas & J.G. van Merriënboer // Higher Education. – Vol. 45. – № 3. – P. 281–305.
14. Scott P. Massification, Internationalization and Globalization / P. Scott // The Globalization of Higher Education. – Buckingham : Open University Press and SRHE, 1998. – P. 108–129.
15. Ylijoki O.-H. Entangled in Academic Capitalism? A Case-study on Changing Ideals and Practices of University Research / O.-H. Ylijoki // Higher Education. – 2003. – Vol. 45. – № 3. – P. 30–335.
16. Verri G. Challenges to Academia in a Time of Globalization / G. Verri // Higher Education in Europe. – 2003. – Vol. 28. – № 3. – P. 307–310.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2012.

Хомерики О.А. Экономизм в высшей школе и “предпринимательский университет” – закономерная необходимость или социальная опасность

Современные университеты объединяют в себе три совершенно разных компонента – культуру, политику и рынок. Взаимовлияющие друг на друга, они делают высшее образование одним из основных культуроформирующих факторов современности, определяют новый облик университета,

который складывается под влиянием внутренних и внешних изменений. В современных условиях требуется, не забывая об отечественных образовательных традициях, также активнее обращаться к мировому, в частности европейскому опыту в сфере модернизации системы образования.

Ключевые слова: академический капитализм, маркетизация образования, модернизация.

Khomeriki O. Economism in high school and “entrepreneurial university” – a natural necessity or social danger

Modern universities combine three absolutely different components: culture, politics and market. Influencing one another they make the higher education to be one of the main modern culture forming factors, define the new view of the university, taking into account internal and external factors. Under modern circumstances, should one consider world and European traditions in educational sphere modernization, but not forget about the national ones.

Key words: academic capitalism, marketization of education, modernization.